द्वभाग एव प्रयोक्तव्यो विहाय आहवनीयादियुक्तं कर्म्म। तद्विषयविधिष्वाहिताग्निरेवाधिकारी इतरेषु त्वनाहिताग्निरपि। अतएव तेषां क्रत्वर्थः पुरुषार्थश्चेत्युभयविधः प्रयोगो विद्यते॥

एवं सत्यत्र पुरुषार्थप्रयोगं तावदादौ विधत्ते। "प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति। स एतं दशहोतारमपश्यत्। तं मनसाऽनुद्रुत्य दर्भस्तम्बेऽजुहोत्। ततो वै स प्रजा असृजत। ता अस्मात् सृष्टा अपाक्रामन्। ता ग्रहेणाग्रह्णात्। तद्ग्रहस्य ग्रहत्वम्। यः कामयेत प्रजायेयेति। स दशहोतारं मनसाऽनुद्रुत्य दर्भस्तम्बे जुहुयात्। प्रजापतिर्वै दशहोता [१]॥ प्रजापतिरेव भूत्वा प्रजायते" इति। पुरा कदाचित् प्रजापतिः प्रजा उत्पादयितुं कामयमानस्तदुपायं वेदेषु परीक्ष्य दशहोत्राख्यं मन्त्रमपश्यत्। आरण्यकाण्ड एवं समाम्नातः। चित्तिः स्रुक्। चित्तमाज्यम्। वाग्वेदिः। आधीतं बर्हिः। केतो अग्निः। विज्ञातमग्निः। वाक्पतिर्होता। मन उपवक्ता। प्राणो हविः। सामाध्वर्य्युरिति। अत्र चित्तिचित्तशब्दाभ्यां निर्विकल्पकसविकल्पकभेदजनकावन्तःकरणभेदौ विवक्षितौ वाक्प्रसिद्धा आधीतमुच्चार्य्यमाणं केतविज्ञानशब्दाभ्यां निर्विकल्पकसविकल्पकविज्ञानविषयावभिधीयेते। वाक्पतिशब्देन वाचः प्रवर्त्तकः कण्ठताल्वादिस्थानेषु संयुज्यमानो वायुरुच्यते। मनःप्राणौ प्रसिद्धौ सामशब्देन तद्धेतुः स्वरोच्चारणशक्तिरुच्यते। एवं चित्त्यादयो दश शरीरगताः पदार्थविशेषाः स्रुगादयो दश